

**ESKİŞEHİR VE ÇEVRESİNDE YAZILI BASINA
YANSIYAN ŞİDDET OLAYLARI (1928-1939)***
VIOLENT INCIDENTS REFLECTED IN THE WRITTEN PRESS
IN ESKİŞEHİR AND ITS SURROUNDINGS (1928-1939)

Volkan MARTTİN**

Melih ÖZKAN***

Makale Bilgisi

Başvuru: 16 Ocak 2024

Kabul: 13 Mart 2024

Article Info

Received: January, 16, 2024

Accepted: MArch, 13, 2024

Öz

Şiddet insanlık tarihinin her döneminde yer almış bir kavramdır. Toplumlar zaman içerisinde hayatın farklı alanlarındaki sorunlara çözüm bulsa da şiddet varlığını her zaman sürdürmüştür. Şiddet olayları bize gerçekleştiği döneme dair önemli bilgiler sunmaktadır. İnsanların yaşayış biçimleri, suça başvurma nedenleri, ekonomik durumları, özel ihtiyaçları gibi çeşitli konularda fikir verir. Bu olaylar aynı zamanda dönemin toplumsal sorunlarına da ışık tutmaktadır. Şiddetin gerçekleşmesi için bir yaşam alanı gerekmektedir. Bu yaşam alanı yeri geldiğinde bir köy, kasaba veya şehir olmuştur. İnsanların birbirleriyle en fazla etkileşime geçtikleri yerler şehirlerdir. Şehirler toplumun oluşturduğu yaşam biçimi dâhilinde varlığını sürdürmüş, toplumlar da şehirlerin dinamikleri doğrultusunda hayatlarına yön vermiştir. Bir şehir zaman içerisinde farklı etkenlerden dolayı değişime uğrayabilir. Eskişehir aldığı göçler ve kurulan fabrikalar sayesinde hızla gelişmiştir. Bu gelişim beraberinde asayiş sorunlarının artmasına neden olmuştur. Şehrin yaşam kalitesini azaltan, refahını bozan, endişe ve korku iklimi yaratan olayların çoğu şiddete dayanmaktadır. Bu makalede 1928-1939 yılları arasında gazetelerde yer alan Eskişehir ve çevresindeki şiddet olayları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Asayiş, Haber, Suç, Cinayet.

* Bu makale, Doç. Dr. Volkan Marttin danışmanlığında yürütülen "Eskişehir ve Çevresinde Asayiş Olayları (1928-1939)" başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır. Söz konusu tez çalışması, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından SYL-2023-2703 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

** Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi; İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi; Tarih Bölümü; vmartin@ogu.edu.tr; ORCID: 0000-0002-4264-4838; Eskişehir-Türkiye.

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi; Sosyal Bilimler Enstitüsü; T.C. Tarihi; m.ozkan2696@gmail.com; ORCID: 0009-0005-7641-3770; Eskişehir-Türkiye.

Abstract

Violence is a concept that has permeated every era of human history. Despite societies finding solutions to various problems in different aspects of life over time, violence has consistently endured. Incidents of violence provide significant insights into the period in which they occur. They enable us to gain understanding on various aspects such as people's lifestyles, their motives for committing crime, their economic situations and specific needs. Additionally, these incidents shed light on the societal issues of the era. The occurrence of violence necessitates a living space, which at times has been a village, town, or city. Cities, where people interact the most, have sustained their existence within the lifestyle created by the society, and societies, in turn, have shaped their lives in accordance with the dynamics of cities. A city can undergo changes over time due to various factors. Eskişehir has experienced rapid development due to migrations and the establishment of factories. This development has led to an increase in public order issues. Most of the events that reduce the city's quality of life, disrupt its well-being, and create a climate of anxiety and fear are based on violence. This article examines incidents of violence in Eskişehir and its surroundings reported in newspapers between 1928 and 1939.

Keywords: Migration, Public security, News, Crime, Murder.

Giriş

Bir şehrin tarihsel süreçte geçirdiği değişim o şehrin insanlarını da etkilemektedir. İlk uygarlıklardan günümüze kadar bölgedeki her oluşum şehirde ve insanında bir iz bırakmıştır. Toplum bu izlerden oluşmaktadır. Şehre gelen göçler bölgede yaşanan savaşlar yeni bir devletin kurulması bu izleri derinleştirir. Toplumun uzun yıllar boyu süren bu dinamiklerden ayırmak mümkün değildir. Bu nedenle şehri kısaca tanımak bahsedilecek olayların içerisindeki şahısların ve yerlerin anlaşılmasına ve arada bir bağ kurulmasına yardımcı olabilir.

Eskişehir insanlık tarihi boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Eskişehir’de Porsuk kültürü M.Ö. 5800-5500 tarihlerine kadar uzanmaktadır. Bu bölgede Kanlıtaş en eski yerleşim yeri olarak bilinmektedir. Zaman içerisinde Hitit ve Frig uygarlıklarının da hâkimiyetinde bulunan Eskişehir bu medeniyetlerin kültürel izlerini taşımaktadır.¹ Daha sonra sırasıyla Pers, Roma ve XII. yüzyıldan itibaren Selçukluların egemenliği bu topraklarda hüküm sürmüştür.² Batı Anadolu’da uç beyliği olarak

¹ Ali Umut Türkcan, “Tarih Öncesinden Friglere Kadar Eskişehir”, *Eskişehir: Kökleri Derinde Yepyeni Bir Şehir*, Kırmızı Yay., İstanbul 2017, s. 16-17; Özlem Çakar-Kılıç, “Orta Porsuk Havzası’nda İlk Tunç Çağı: Sulak Peyzajların Demircihöyük Yerleşimine Olası Etkileri Üzerine Çok Yönlü Bir Değerlendirme”, *OLBA*, Cilt XXXI, 2023, s. 3.

² Suzan Albek, *Dorylaion’dan Eskişehir’e*, Anadolu Üniversitesi Yay., Eskişehir 1991, s. 36-95.

faaliyetlerine başlayan Osmanlı Devleti Osman Bey'in öldüğü zaman Eskişehir ile Bursa ovası arasındaki bölgede hâkimiyeti tesis etmiştir.³ Zaman içerisinde Asya ve Avrupa kıtalarına yayılmış olan Osmanlı Devleti büyük bir coğrafyada egemenliğini sürdürmüştür. XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin girdiği savaşlar, farklı bölgelerde çıkan isyanlar, bağımsızlık hareketleri, Türkler üzerindeki Bulgar ve Rus baskısı gibi sorunlar yaşam şartlarını zorlaştırmıştır.⁴ Bu bölgelerdeki kaotik durum tebaanın Anadolu'nun farklı bölgelerine yerleştirilmesi ile sonuçlanmıştır. Eskişehir ve çevresi de bu bölgelerin içinde yer almıştır. Bu doğrultuda Eskişehir'e bilinen ilk göç dalgası, 1859-1860 yıllarında Kafkasya'dan olmuştur.⁵ Devam eden süreçte farklı tarihlerde Eskişehir'e gelen göç dalgaları günümüzdeki toplumsal yapıyı şekillendirmiştir.

Eskişehir için bir diğer önemli etken de demiryolu olmuştur. Anadolu'da demiryolu imtiyazı için Fransa, İngiltere ve Almanya girişimlerde bulunmuştur. Fransa ve İngiltere'nin Almanya'ya oranla daha büyük bir siyasi tehlike oluşturacağı düşünülen Osmanlı Devleti bir Alman kuruluşu olan Deutsche Bank ile antlaşmıştır. Osmanlı hükümeti 15 Şubat 1893 tarihinde Eskişehir-Konya hattının imtiyazını şirkete vermiştir. Faaliyete başlayan demiryolu ekonomik olarak birçok fayda sağlamıştır. Ulaşımın kolaylaşması ve malların hızlı bir şekilde sevk edilebilmesi tarımsal üretimi dolayısıyla vergi gelirlerini arttırmıştır. 1893-1911 tarihleri arasında Ankara, Eskişehir ve Konya sancaklarından gönderilen meyve, sebze ve hububat miktarı 10 kat artmıştır. Demiryolu bu bölgelerdeki yaşam şartlarının iyileşmesine vesile olmuştur. Yeni gelen göçmenler demiryolu etrafına yerleştirilmiş böylece ekonomik verim arttırılmak istenmiştir.⁶ Eskişehir demiryolunun gelmesiyle bu değişimlerden etkilenmiştir. Ulaşım olanaklarının genişlemesi şehrin gelişmesine, iş imkânlarının çoğalmasına ve nüfusun artmasına yardımcı olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesi sonucu işgal kuvvetlerinin Anadolu'ya gelmesiyle Kurtuluş Savaşı'na giden süreç başlamıştır. Eskişehir savaş döneminde stratejik bir konumda bulunmuştur. 6 Ocak 1921 ile 11 Ocak 1921 tarihleri arasında süren Birinci İnönü Savaşı, 23 Mart 1921 ile 1 Nisan 1921 tarihleri arasında süren İkinci İnönü Savaşı, 10 Temmuz 1921 ile 25 Temmuz 1921 tarihli Kütahya ve Eskişehir Muharebeleri

³ Halil İnalçık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", *Belleten*, Cilt 71, Sayı: 261, 2007, s. 479.

⁴ Nedim İpek, *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri (1877-1890)*, TTK, Ankara 1994, s. 132-149.

⁵ Necdet Tunçdilek, "Eskişehir Bölgesinde Yerleşme Tarihine Toplu Bir Bakış", *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. XV, İstanbul 1953, s. 202-203.

⁶ İlber Ortaylı, *İkinci Abdülhamit Döneminde Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., Ankara 1981, s. 82-102.

bölgenin önemini göstermiştir.⁷ Kurtuluş Savaşı sonucunda işgalci kuvvetler Anadolu'dan çıkarılmış Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığı da bu süreçte sona ermiştir. 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte yeni bir dönem başlamıştır. Eskişehir halkı savaş sürecinde kahramanca mücadelesiyle daha sonra ise ülkenin kalkınması için gösterdiği özveriyle çalışmayla öne çıkmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın Eskişehir için söylediği şu söz bu durumu en açık şekilde ifade etmektedir: "Eskişehir'i ve Eskişehir halkını çoktan tanırım... Eskişehir halkı, içinde ve yakınında düşman kuvveti mevcut olduğu ve bizim de elimizde kuvvet bulunmadığı zaman çok büyük vatanperverlik, milliyetperverlik ve azm ü celâdet göstermiştir."⁸

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ekonomik hedef sanayi alanının genişletilmesi olmuştur. Devlet ekonomi alanında özel girişimleri desteklerken bunların yeterli bulunmadığı veya özel sektör için kârlı olmayan alanlarda kendi girişimlerini yapmıştır.⁹ 31 Aralık 1925 tarihinde Zaire Borsası ve Eskişehir Ticaret Borsası kurulmuştur. 1926 yılında Tayyare Bakım Atölyesi çalışmaya başlamıştır. 1927 yılında Eskişehir Bankası, Kurt Kiremit ve Aslan Kiremit fabrikaları açılmıştır. 1928 yılında Cer ve tamir atölyeleri TCDD kurumuna devredilmiştir. 1929 yılında Eskişehir Devlet Hastanesi faaliyete geçmiştir. 5 Aralık 1933 tarihinde Eskişehir Şeker Fabrikası işletmeye açılmıştır. Devlet sadece yeni fabrikalar kurmakla yetinmemiş aynı zamanda kapatılmak üzere olan şirketleri de almak istemiştir. Eskişehir'de telsiz ve telefon üretimi yapan Siemens Şirketi işsizlik sonucu kapatılmak istenince devlet bu şirketin yeterli bütçe varsa ordu tarafından satın alınmasına karar vermiştir.¹⁰ Kurulan fabrikalar genişletilmiş yurt dışından yeni makineler ve deneyimli insanlar getirilmiştir. Şartların iyileştirilmesi iş olanaklarının çoğaltılması üretimin artırılması ve deneyimli eleman yetiştirmek için girişimler yapılmıştır.¹¹ Devletin ve özel teşebbüsün yaptığı ekonomik hamleler halka farklı alanlarda iş imkânı sunmuştur. Sanayileşme ülkenin ekonomik anlamda büyümesiyle beraber topluma fayda sağlayan unsurların oluşmasına ve gelişmesine vesile olmuştur. Sağlık,

⁷ T.C. Genelkurmay Başkanlığı, *Türk İstiklâl Harbi II. Cilt Batı Cephesi 3. Kısım*, Genel Kurmay Basım Evi, Ankara 1999, s. 145 vd.; T.C. Genelkurmay Başkanlığı, *Türk İstiklâl Harbi II. Cilt Batı Cephesi 4. Kısım*, Genelkurmay Basım Evi, Ankara 1974, s. 364 vd.; Volkan Marttin, *Zilkade 1339*, Gazi Kitabevi, Ankara 2019, s. 168.

⁸ *Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları*, Yay. Haz.: Arı İnan, 2 bs., TTK, Ankara 1996, s. 25.

⁹ Ahmet Kal'a, "Cumhuriyet Ekonomisinde İlk Dönem Gelişmeler (1923-1939)", *Yeni Türkiye* C. 5, yy. ty., s. 3305-3311.

¹⁰ BCA, 30.18.1.2/21.50.8, Tarih: 09.07.1931.

¹¹ BCA, 30.10.0.0/153.80.12, Tarih: 24.12.1936; BCA, 30.18.1.1/30.51.12, Tarih: 12.08.1928; BCA, 30.18.1.2/19.22.8, Tarih: 01.04.1931; BCA, 30.18.1.2/39.67.11, Tarih: 18.09.1933; BCA, 30.18.1.2/74.32.4, Tarih: 20.04.1937; BCA, 30.18.1.2/77.69.3, Tarih: 28.07.1937.

eğitim, savunma, sosyal hizmetler, belediyecilik alanları gelişmiş; otoyol, demiryolu, elektrik, su gibi gereksinimler karşılanmıştır.

Sanayileşme süreci toplumda işçi sınıfının çoğalmasını sağlamıştır. Yeni toplum düzeninde görevler, sorumluluklar, kurallar ve haklar artmıştır.¹² Sanayileşmenin etkisiyle şehirdeki iş olanaklarının çoğalarak çeşitlenmesi, kırsal alanda yaşayan insanların şehrin fırsatlarından yararlanmak amacıyla kente göç etmesine sebep olmuştur. 1927 yılında yapılan nüfus sayımına göre Eskişehir'in kent kısmında yaşayanların sayısı 41.327, kır kısmında yaşayanların sayısı ise 112.868'dir. 1950 yılında yapılan nüfus sayımına göre kent kısmında yaşayanlar 100.724 kırsal kesimde yaşayanlar ise 175.440'tır.¹³ Sayılardan anlaşılacağı üzere kent nüfusunda büyük artış olmuştur.

Büyümekte ve gelişmekte olan şehir, nüfusun artmasıyla birlikte asayiş sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Kırsal alandan şehre yapılan göçler de suçun artma sebepleri arasındadır. Şehre gelen insanlar kültür, bilgi, teknoloji gibi farklar nedeniyle buradaki yaşama uyum sağlayamadığı zaman toplumla arasında iletişim sorunları meydana gelmiştir. Bu sorunların çözülemediği durumda sosyal ilişkiler zedelenmiştir. Toplumdan dışlanan bu kişilerin suç işlemeye daha meyilli olduğu söylenebilir.¹⁴ Asayiş sorunlarında en önemli etkenlerden birisi de şiddettir. Şiddet geçmişten günümüze hayatın birçok alanında yer almaktadır. Türk Dil Kurumu şiddeti birden fazla şekilde tanımlamıştır. Şiddet bir hareketin, bir gücün derecesi olarak tanımlanabildiği gibi karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma şeklinde de söylenebilir. Diğer anlamları hız, kaba güç, sertlik olarak belirtilmiştir.¹⁵ Şiddet hayvanlarda ve insanlarda gözlemlenen bir davranıştır. Hayvanlar şiddeti avlanmada bölge hâkimiyetinde yavrusunu korumada çiftleşmek istediği dişi için başka bir erkekle mücadelede ve sürülerde lider olmak amacıyla kullanmıştır. Bunun dışında görülen şiddet eğilimi ise patolojik sebeplerle açıklanabilir. İçgüdüsel olan bu özellikler ilk insanlardan günümüze kadar geçerli olmuştur fakat insan grupları genişledikçe ve zekâ daha da geliştikçe içgüdüsel çıkarımlar kişilere zarar vermeye başlamıştır. Bu nedenle içgüdüsel olan özellikler zamanla azalmıştır. Şiddetin buradan sonraki yolculuğu psikolojik alanda yapılan çalışmalarla açıklanabilir. Şiddet ve saldırganlık konusunda üç farklı yaklaşımdan söz etmek mümkündür. Davranışçı ya da

---

¹² Erdiç Yazıcı, "Türk Sosyo-Kültürel Yapısında Gözlenen Değişmeler: Karmaşık Bir Dönüşümün Hikayesi", *Yeni Türkiye*, C. 3, yy. ty., s. 1838.

"Eskişehir", *Yurt Ansiklopedisi*, C. 4, Anadolu Yay., İstanbul 1982, s. 2885.

¹⁴ Mustafa T. Yücel, *Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi*, Türkiye Barolar Birliği Yay., Ankara 2007, s. 17-18.

¹⁵ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, C. 2, 8. bs., Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998, s. 2093.

yeni davranışçı kuramlar şiddete neden olan unsurların kısıtlamalardan kaynaklandığını ifade ederler. Bu kısıtlamalar en basit haliyle yiyecek içecek veya hareketten yoksun bırakılmak şekliyle örneklenebilir. Bir başka kuram ise saldırgan davranışların ortaya çıkmasında kişilerin çevreden örnek alarak öğrenmesine dayanmaktadır. Genç yaşta suça karışan bazı kişilerin çocukluklarında aile içi şiddet gördükleri öğrenilmiştir. Bir başka kurama göre saldırganlık durumu huzursuzluktan kaynaklanmaktadır. J. Dollard'a ait olan bu kuram huzursuzluğun boyutuna göre şiddetin boyutunun da arttığını iddia eder. Şiddet huzursuzluğun kaynağına yöneltilir. Huzursuzluğun kaynağına ulaşamıyor ise şiddet dolaylı bir tarafa veya öznenin kendisine yöneltilir.¹⁶ Kişinin veya kişilerin uyguladığı şiddet fiziksel, duygusal, cinsel, sözel, temsili ya da bilişsel şekilde görülebilir. Şiddet işlevsel olarak korkutma, sindirme, baskı, eziyet, cezalandırma, başkaldırı ve öldürme şeklinde sınıflanabilir.¹⁷ Tarih boyunca benzer nedenlerden şiddet olayları sürekli meydana gelmektedir. Şiddet zamanla şekil değişirse de hayatın içerisinde hep yer almıştır. Eskişehir ve çevresine bakıldığında şiddet olaylarının zaman zaman gazetelere yansıdığı görülmüştür. 1928-1939 tarihleri arasında bulunabilen bütün gazeteler tarandığında ortaya çıkan şiddet olaylarını belirli parametreler ile sınıflandırmak haberleri incelemek açısından yararlı olacaktır.

Alkol ve Şiddet

İnsanlar normal şartlarda olaylara karşı sükûnetini koruyabilmesine rağmen vücuda zararı olan maddelerin etkisindeyken tepkileri farklılaşabilir. Alkol kişilerde olaylara karşı gösterilen tepkinin büyüklüğünü arttırabilir. 3 Nisan 1934 tarihli Akşam Gazetesi'nin haberine göre Ahmet isminde bir şahıs arabaya binmek için şoför ile pazarlık yapmaya başlamıştır. Alkolün etkisiyle bağırmağa başlayan Ahmet yakınlarında bulunan mahalle bekçisi tarafından sakin olması için uyarılmıştır. Ahmet bu uyarı sebebiyle sinirlenmiş tabancasını çıkarıp ateş etmiştir. Asrî sinemada bulunan insanlar silah sesini duyunca yangın var diye düşünerek sokağa çıkmıştır. Ahmet tabancasının dokuz mermisini harcamış sonra tekrar doldurmuş hastaneye doğru giden köprüde durup etrafa ateş etmeye devam etmiştir. Bölgede bulunan insanlar mermilerden kaçınmak için yerlere yatmıştır. Kaçınırken yaralananlar da olmuştur. Mermileri biten Ahmet kaçmaya başlamış fakat elektrik santrali civarında polisler tarafından yakalanmıştır. Olay esnasında tabanca ile yaralanan olmamıştır.¹⁸ 5 Haziran 1934 tarihli Sakarya Gazetesi'nin haberine göre İslam oğlu Nusret isimli mesleği elektrikçilik olan bir şahıs uzun

¹⁶ Yves Michaud, *Şiddet*, İletişim Yay., İstanbul 1991, s. 64-70.

¹⁷ Cem Doğan, "*Kanını İçeceğim*" *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bireysel Şiddetin ve İstemi Öldürmenin Tarihçesi (1858-1938)*, Kitabevi Yay. İstanbul 2022, s. xi.

¹⁸ *Akşam*, 3 Nisan 1934, s. 2.

zamandır alkol bağımlısıdır. Kır gezisinde arkadaşı Gaffar oğlu Yusuf ile içki içen Nusret beraber eve dönmüştür. Evde içmeye devam ederlerken Nusret ortada bilinen bir sebep yokken Yusuf'a bıçak ile saldırmıştır. Saldırganın annesi Teslime Hanım olaya müdahale etmek isteyince Nusret ona da tabanca ile ateş etmiştir. Yusuf olay yerinde can vermiştir. Teslime Hanım ise hastaneye kaldırılmıştır. Nusret tutuklanmıştır.¹⁹ Alkol sadece şiddet uygulamaya değil ona maruz kalmaya da sebep olabilir. 25 Eylül 1935 tarihli *Son Posta Gazetesi*'nin haberine göre Edip isimli bir şimendifer ameleşi gece vakti sarhoş bir şekilde Hayri Mahallesi'nde 60 yaşında Emine isimli bir kadının penceresine devrilmiştir. Dışarı çıkan Emine Edip'in kafasına tahta parçasıyla vurmuştur. Hastaneye kaldırılan yaralı ifadesi alınmadan vefat etmiştir. Emine ise tutuklanmıştır.²⁰ Bazı olaylar yaşandıkları an gazeteye aktarıldığı gibi bazıları da mahkemeye ulaştıktan sonra aktarılmıştır. Örneğin, 19 Mayıs 1937 tarihli *Akşam Gazetesi*'nin haberine göre bir cinayet vakasının kim tarafından işlendiğini öğrenmek amacıyla yapılan mahkemede olayın iddianamedeki şekli aktarılmıştır. Arabacı Rasim küçük Mehmet isimli arkadaşıyla istasyonun önünde karşılaşmıştır. İki arkadaş yakınlardaki bir meyhaneye gitmiştir. Bunları gören Şaban, Fehmi ve Tevfik isimli şahıslar masaya katılmıştır. Gece yarısına kadar içkiler içilmiş eğlenceye devam etmek için küçük Mehmet'in evine gidilmesine karar verilmiştir. Bu esnada Şaban gruptan ayrılmıştır. Geride kalan dört kişi Sarı İsmail'in arabasına binerek yola çıkmıştır. Yolda Rasim ile Fehmi kavga etmeye başlamış bu sırada Fehmi arabadan düşmüştür. Kunderasının teki ile şapkası arabada kalan Fehmi istasyona doğru yürümüş ve onlardan ayrılan Şaban'a durumu anlatmıştır. Beraber eşyalarını almak için küçük Mehmet'in evine yönelmişlerdir. Eve vardıklarında kapıya küçük Mehmet çıkmıştır. Konuşma esnasında tekrar kavga başlamıştır. Beş arkadaş birbirleriyle yarım saat boyunca kavga etmiştir. Bir ara Rasim'in kanlar içerisinde yerde yattığı fark edilmiş hastaneye kaldırılmış fakat kurtarılamamıştır. Mahkemede görüşülen dava sırasında Rasim'in katilinin kim olduğu hakkında soruşturma yapılmıştır. Şüpheliler sorguya çekilmiş fakat herkes kendisinin masum olduğunu savunmuştur. Mahkeme davayı başka bir güne ertelemiştir.²¹ 6 Mayıs 1939 tarihli *Yeni Gazete*'nin haberine göre Güllük Mahallesi'nden üç sarhoş arkadaş tepe olarak bilinen yere gitmiştir. İsimleri Yakup Oktay, Halil Pervane ve Cihat Kaya olan bu şahıslar Veli Karadana adlı kişiye denk gelmiş ve kendilerine kadın bulmasını söylemişler. İstek neticesinde kavga çıkmış ve Veli üç kişiyi yaralamıştır.²² Alkol bağımlılık yaratan maddeler arasında

¹⁹ *Sakarya*, 5 Haziran 1934, s. 1.

²⁰ *Son Posta*, 25 Eylül 1935, s. 1.

²¹ *Akşam*, 19 Mayıs 1937, s. 5.

²² *Yeni Gazete*, 6 Mayıs 1939, s. 1.

şiddet ile en çok ilişkilendirilen maddedir. Tıp alanında bu bağlantı hakkında net sonuçlara varılamasa da araştırmalar bazı olası sonuçları ortaya koymuştur. Alkol kişinin muhakeme yeteneklerini azalttığı gibi beyinde saldırgan tavır sergilememizi sağlayan bölgelerin kilidini açar. Yani normal şartlarda gösterilmeyen tepkiler alkol etkisi altındayken gösterilebilir. Alkol beynin yargı sistemini bozmakta ve gelen verilerin yanlış yorumlanmasına sebep olmaktadır. Çoğu çalışma normal şartlarda şiddete meyilli olan kişilerin alkol kullandıkları zaman daha fazla şiddete başvurduğunu göstermektedir.²³

İnsan İlişkileri ve Şiddet

Akrabalık ilişkilerinde anlaşmazlıklar ortaya çıkınca şiddete başvurulduğu görülmektedir. 16 Mart 1931 tarihli *Yarın Gazetesi*'nin haberine göre Eskişehir itfaiye kumandanı olan Hıfzı Bey kayınbiraderi Ahmet'i öldürmüştür. Cinayetin sebebinin aile ile alakalı olduğu söylenmiştir.²⁴ 4 Ağustos 1932 tarihli *Son Posta Gazetesi*'nin ve 5 Ağustos 1932 tarihli *Milliyet Gazetesi*'nin haberlerine göre Berlin sefaretı sabık tercümanlarından olan İbrahim Efendi geçmiş bir zamanda Berlin'den Eskişehir'e şimendifer fabrikasında kazancı ustası olan damadı Cuma Efendi'ye 3.000 lira civarında bir para göndermiştir. İbrahim Efendi, Eskişehir'e gelince bu parayı defalarca geri istemiş fakat alamamıştır. Cuma Efendi'nin ise sarhoş olduğu zaman kayınpederi, kendi ailesi ve çocuklarına şiddet uyguladığı söylenmiştir. İbrahim Efendi bir gece herkesin uykuda olduğu vakit kazma ile damadının kafasına ve diğer bölgelerine darbeler indirmek suretiyle onu öldürmüştür. Bu fiili işleyerek 69 yaşında katil olan kayınpeder İbrahim Efendi yakalanmıştır.²⁵ 4 Eylül 1932 tarihli *Son Posta Gazetesi*'nin ve 5 Eylül 1932 tarihli *Milliyet Gazetesi*'nin haberlerine göre Şimendifer idaresinde çalışan Mustafa isimli kişi bir tarla kiralamıştır. İki yıldır Mustafa'nın yardımcılarıyla geçinen Arap Abdullah isminde bir eniştesi vardır. İddialara göre tarla ona emanet edilmiştir. Arap Abdullah tarladan topladığı sebzeleri pazarda satmış paraları Mustafa'ya vermemiştir. Süreç kavgaya dönüşünce Arap Abdullah bıçağıyla Mustafa'yı ağır bir şekilde yaralamıştır.²⁶ Aile içi şiddetin ortaya çıkışında farklı nedenler olabilir. Aile içerisindeki bireyler birbirlerinin davranışlarına karışma hakkını ellerinde bulundurlar. Yaşantılarına doğrudan müdahale edilmesi zaman içerisinde anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına neden olabilir. Aile toplumun geneline göre sosyal kontrolden uzak ve kapalı bir alan olduğu

²³ Ayşegül Tosuner Sevinç, *Alkol ve Madde Bağımlılıklarında Şiddet Sıklığı ve Şiddet Özelliklerinin Kontrol Grubu İle Karşılaştırılması*, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2013, s. 52-53.

²⁴ *Yarın Gazetesi*, 16 Mart 1931, s. 3.

²⁵ *Son Posta*, 4 Ağustos 1932, s. 3; *Milliyet*, 5 Ağustos 1932, s. 7.

²⁶ *Son Posta*, 4 Eylül 1932, s. 4; *Milliyet*, 5 Eylül 1932, s. 6.

için şiddetin ortaya çıkmasına elverişli bir alan yaratır. Yaş, cinsiyet ve kültür farklılıkları kişilerin iletişimini ve birbirleri arasında bağ kurmasını zorlaştırabilir. İnsanların yaşam boyu farklı dönemlerde dengesizlik, kararsızlık ve gerginliklere yol açan zamanları olmuştur. Doğum, ölüm, hastalıklar ve yaşlılık bu durumlara neden olabilir.²⁷

Lawrence Cohen ve Marcus Felson 1979 yılında yayınladıkları “Sosyal Değişimler ve Suç Oranlarındaki Trendler: Rutin Aktiviteler Yaklaşımı” adlı makalelerinde Rutin Aktiviteler Teorisi’ni ortaya koymuştur. Bu teori kısaca insanların günlük aktivitelerinin artmasına ve evden uzakta daha fazla vakit geçirmesine dayanıyordu. Bu durum suç işlemek için elverişli durumların oluşmasına vesile oluyordu. Bu teorinin en önemli tarafı rutin davranışların bir duruma veya olaya maruz kalma şansını arttırmasıdır. Böylece kişi şiddete başvurma cesaretini gösterebilir. Herkesin suçlu olabilme potansiyeli kabul edilirse uygun şartların oluşması sonucunda bir olayın gerçekleştiği varsayılmalıdır. Uygun şartlar düşünüldüğünde şiddete başvuracak kişi etrafta koruyucu unsurların olmamasını tercih eder. Akla hemen polis veya güvenlik görevlileri getirilmemelidir. Kalabalık ortamlar, aile üyeleri, arkadaş veya bir köpek koruyucu unsur sayılabilir. Yine de bu şartlar kişinin psikolojik durumuna göre farklılık gösterebilir. Bu durum şiddet vakalarını anlamak açısından önemlidir.²⁸

Komşuluk ilişkilerinde anlaşmazlıklar meydana geldiği zaman şiddete başvurduğu görülmüştür. 16 Kasım 1932 tarihli Akşam Gazetesi’nin haberine göre Işıklar Mahallesi’nde oturmakta olan İsmail ve Rahman kardeşler birleşerek komşuları Marangoz Osman’a evinin saçaklarının bahçelerine doğru olduğunu söylemiştir. Bu konudan çıkan tartışma sırasında İsmail tabancasını çıkartıp Osman’ı orada öldürmüştür. İsmail bununla yetinmeyip Osman’ın kızı Safiye’yi ağzından, eşi Alime’yi ayağından ve oğlunu da kolundan vurmuştur. Katil kaçmaya çalışsa da olayın haberini alan zabıta memurları şahsı yakalamıştır. Yaralılar da memleket hastanesine kaldırılmıştır.²⁹ 19 Nisan 1933 tarihli Vakit Gazetesi’nin haberine göre Ayşebacı köyünden Yusuf oğlu Mehmet ve Koca Yusuf oğlu İdris adlı arkadaşlar aynı köyden Hüsnü kızı Salıyan ve Hüsnü kızı Sabriye’yi Kötely köyüne kaçırmıştır. Kızın kardeşi Arif olayı öğrenince köye gelmiş ve Mehmet ile karşılaşınca şahsı bıçaklamıştır. Mehmet olay yerinde ölmüş katil olan Arif ise yakalanmıştır.³⁰ 20 Temmuz 1933 Son Posta

²⁷ Tülin Günşen İçli, “Aile İçi Şiddet: Ankara-İstanbul ve İzmir Örneği”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 1-2, 1994, s.11-12.

²⁸ Osman Dolu, “Bir Fırsat Olarak Suç: Suçun Durumsal Belirleyicileri, Suç Fırsatları ve Rutin Faaliyetler Teorisi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, C. 11, S. 2, 2009, s. 3-8.

²⁹ *Akşam*, 16 Kasım 1932, s. 6.

³⁰ *Vakit*, 19 Nisan 1933, s. 10.

Gazetesi'nin ve 21 Temmuz 1933 tarihli Milliyet Gazetesi'nin haberlerine göre Ada Meydanı 8 numaralı evde oturan bir bahçıvan Gardfren İsmail Efendi'yi öldürmüştür. Olayın sebebi daha önce bahçeye giren bir tavuktan çıkan kavgaya dayanmaktadır. Bahçıvan önceki kavgadan dolayı İsmail Efendi'yi takip etmeye başlamıştır. Bir gün bahçede eşyaları toplayan İsmail Efendi'yi arkasından tabanca ile vurup öldürmüştür. Katil polisler tarafından tutuklanmıştır.³¹ 26 Haziran 1935 tarihli Zaman Gazetesi'nin haberine göre 1935-1936 seneleri arasında yurtdışından gelecek olan muhacirler için yerleşim alanlarının ölçülmesi amacıyla memurlar görevlendirilmiştir. Muttalip Köyü'ne gelen memurlar Belediye azası olan Mehmet Emin'i yanlarına almışlar ve bu şahıs memurların sorularını yanıtlamıştır. Köylülerden bazıları Mehmet Emin'in ifadesinden rahatsız olmuştur. 11 Haziran gecesi camiden dönen Mehmet Emin, Hacı Ali oğlu Ahmet ve arkadaşları tarafından mezarlıkta pusuya düşürülmüştür. Kasıklarından yaralanan Mehmet Emin, Belediye Başkanı'nın evine kendini atmıştır. Başkan tarafından Eskişehir jandarmasına haber verilmiştir. Mehmet Emin hastaneye kaldırılmış, Ahmet tutuklanmıştır. Jandarma, Ahmet'in arkadaşlarını aramaya devam etmiştir.³² 19 Eylül 1936 tarihli Açık Söz Gazetesi'nin haberine göre Matlap (Muttalip) köyünde Hacı Mahmut ve oğlu Yusuf saman yüklü arabayla boş bir arsadan geçerken Şaban ve eşi arsanın kendilerine ait olduğunu söyleyerek karşı tarafa saldırmıştır. Şaban bıçak çekince Yusuf korkmuş ve kaçmaya başlamıştır. Şaban Hacı Mahmut'u bıçakla kolundan yaralamıştır. Durumu gören Yusuf geri dönerek tabancasıyla Şaban'ı vurmuştur. Hastaneye kaldırılan Şaban ölmüştür. Katil olan Yusuf ise tutuklanmıştır.³³ 5 Ekim 1936 tarihli Kurun Gazetesi'nin haberine göre Kütahya'nın Kumludere köyü halkı Eskişehirli Dedeoğlu Süleyman'ı öldürmüştür. Jandarma bölgeye müfreze gönderip suçlu kişileri tutuklamış ve Eskişehir'e getirmiştir. Olayın bir kavgaya neticesinde gerçekleştiği bildirilmiştir.³⁴

Bazen şiddet kişinin bilinçli olarak isteminden bağımsız gerçekleşmiştir. Güzel Eskişehir Gazetesi'nin 28 Mart 1937 tarihli baskısında geçen habere göre Dağköplü köyünde Ahmet'in düğünü sırasında aynı köylü Hüseyin oğlu Ahmet av tüfeği ile kurusıkı ateş etmiş Ali'nin eşi Rahime sol diz kapağından yaralanmıştır. Yere düşen yaralı kadın Memleket Hastanesi'ne kaldırılmış, olayın müsebbibi ise adliyeye verilmiştir.³⁵ 17 Haziran 1937 tarihli Akşam Gazetesi'nin haberine göre Kunduracı Ali isminde bir şahıs Aşağı Odunpazarı'nda sarhoş bir şekilde kahveye girmiş ve soğuk bir su içip evine

³¹ *Son Posta*, 20 Temmuz 1933, s. 1; Bahçıvanın ev numarası diğer bir gazetede 9 olarak verilmiştir, bk. *Milliyet*, 21 Temmuz 1933, s. 5.

³² *Zaman Gazetesi*, 26 Haziran 1935, s. 4.

³³ *Açık Söz*, 19 Eylül 1936, s. 6.

³⁴ *Kurun*, 5 Ekim 1936, s. 7.

³⁵ *Güzel Eskişehir*, 28 Mart 1937, s. 2.

doğru yol almıştır. Annesiyle yaşayan Ali aralarının bozuk olmasından dolayı son zamanlarda eve gitmemiştir. Ali'nin kardeşi ağabeyi ile annesini o akşam barıştırmıştır. Ailecek yemek yedikten sonra herkes odasına çekilmiştir. İlerleyen saatlerde Ali yatağından kalkmış ve annesinden nüfus cüzdanını istemiştir. Annesi Ali'nin Zehra adında bir kadınla dost hayatı yaşadığını bildiği için nüfus cüzdanını vermemiştir. Ali evden çıkıp Zehra'nın evine gitmiştir. Kapıya çıkan Zehra, Ali'nin kendisini aldattığını başka kız ile nişanlandığını söylemiş ve gitmesini isteyip kapıyı kapatmıştır. Ali, duruma sinirlenip pencereden içeri girmiştir. Zehra, bu sırada sokağa çıkıp yangın var diye bağırılmaya başlamıştır. Ali, Zehra'nın evine gelmeden önce bekçi Mehmet adında bir şahıs Zehra'nın evine gelmiş beraber çay içmekteymiş. Mehmet, olaylar sırasında evde bulunduğu için Ali'nin pencereden girdiğini görünce karyolanın altına saklanmış. Zehra, dışarda bağırıldığı için ona doğru yönelen Ali arkasında gizlenen Mehmet tarafından vurulmuştur. Anlaşıldığı kadarıyla Mehmet olay yerinden ayrılmıştır. Ali ise olay yerinde can vermiştir. Etraftan bağırış ve silah seslerine toplanan mahalleli durumu anlamaya çalışınca Zehra, Ali'nin kendini vurduğunu iddia etmiştir. Olay yetkililer tarafından incelenip Ali'nin otopsi sonuçlarında kendini vurmadığı anlaşılınca şüpheler bekçiye yönelmiştir. Sorguya alınan bekçinin üzerinden iki silah çıkmıştır. Birinin daha önce ateşlendiği görülünce neden iki tabanca kullandığı sorulmuştur. İkna edici cevaplar veremeyen Bekçi Mehmet tutuklanmıştır.³⁶

Öte yandan kişiler bazen birden fazla suça karışabilmektedir. 2 Kasım 1937 Cumhuriyet Gazetesi'nin haberine göre sabıkalı olan Vehbi isimli bir zarfçı iki ay evvel bir kişinin 400 lirasını çalmış daha sonra karısını yaralayıp kaçmıştır. Zarfçı Vehbi dün Eskişehir yakınlarında trende yakalanmıştır.³⁷

Çeşitli nedenlerle taraflar arasındaki düşmanlıktan doğan şiddet olaylarına da rastlanılmaktadır. 24 Aralık 1937 tarihli Son Posta Gazetesi'nin haberine göre Kayapınarı köyünden Karataş oğullarından 23 yaşındaki Ali oğlu Mahmut kafasına gelen kurşun ile yaralanmıştır. Suçu işleyen kişinin köyün muhtarı olan Musa'nın çobanı Ali Rıza olduğu anlaşılmıştır. Olayın nedeni bilinmemekle beraber jandarmaya haber verilmiştir. Yaralı, Eskişehir Hastanesine kaldırılmıştır. İfadesi alındığı sırada Mahmut vefat etmiştir. Soruşturma sırasında köyün muhtarının katili kışkırttığı anlaşılmıştır. Katil ve muhtar tutuklanmıştır.³⁸ 30 Mart 1938 tarihli Eskişehir Postası Gazetesi'nin

³⁶ *Akşam*, 17 Haziran 1937, s. 7; Ali'nin mesleği kömürcülük olarak belirtilmiştir, bk. *Cumhuriyet*, 17 Haziran 1937, s. 5.

³⁷ Zarfçı, argo bir terimdir; sokaklarda iskambil kağıtlarıyla halkı dolandıranlara denilir. Zarfçının diğer adı da papelcidir, bk. Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, C. 2, s. 1761; *Cumhuriyet*, 2 Kasım 1937, s. 5.

³⁸ *Son Posta*, 24 Aralık 1937, s. 5.

haberine göre Doğançay hareket memuru olan Fahri yakın zamanda eşini kaybetmiştir. Fahri, bulunduğu istasyonun yakınından bir kız almak istemiştir. İki taraf birbiriyle görüşüp anlaşmıştır. Fahri'nin almak istediği kızı bölgede orman korucusu olan birisi uzun zamandır sevmiştir. Evlenme günü yaklaşınca bir eğlence düzenleyen orman korucusu Fahri'yi de çağırmıştır. Alkolün etkisiyle masadakiler sarhoş olmuş ve ortalık karışmıştır. Bu esnada orman korucusu Fahri'yi tabanca ile vurmuştur. Yaralanan Fahri ilk trenle Eskişehir Devlet Demiryolları Hastanesi'ne götürülmüştür. Ağır yaralanmasına rağmen yetkililere ifade veren Fahri, sabaha karşı vefat etmiştir. Olayın gerçekleştiği yerde soruşturma devam etmiştir.³⁹ 7 Ağustos 1938 tarihli Son Posta Gazetesi'nin haberine göre Veli adında bir şahıs Meryem adındaki bir kadınla 4 yıl boyunca dost hayatı yaşamıştır. Veli Meryem'den ayrılıp Ayşe adındaki bir kadınla yaşamaya başlamıştır. Meryem yolda Veli ile Ayşe'yi kol kola görmüştür. Söz dalaşısıyla başlayan husumet iki kadın arasında şiddetli bir kavgaya dönüşmüştür. Ayşe, bu sırada yere düşmüş Meryem düşen kadının kafasına tekme atmıştır. Ağzından kanlar gelen Ayşe hastaneye götürmek amacıyla konulduğu arabada can vermiştir. Morgda yapılan incelemeler sonrasında Ayşe'nin kafasına aldığı darbeden ziyade boğazının sıkılmasından dolayı öldüğü anlaşılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi ortada tahrik bulunmasından dolayı Meryem'e iki yıl ağır hapis cezası vermiştir.⁴⁰ 28 Şubat 1939 tarihli Tan Gazetesi'nin haberine göre Dağköplü köyünde Yetim Mehmet'in eşi Naile, Mehmet isminde başka bir kimse ile ilişki yaşamaktadır. Naile, kendi evinde ilişki yaşadığı Mehmet ile kavga etmeye başlamıştır. Naile, Mehmet'e küçük bir bıçakla saldırmıştır. Bu sırada eve gelen Yetim Mehmet diğer Mehmet'e balta ile vurmuştur. Bacağı vücudundan ayrılan Mehmet olay yerinde can vermiştir. Naile ve kocası tutuklanmıştır.⁴¹ 15 Mayıs 1939 tarihli Cumhuriyet Gazetesi, Haber Gazetesi ve Son Posta Gazetesi'nin haberlerine göre Balçıkhisar köyünden İbrahim isminde bir polis izinli olduğu halde istirahat maksadıyla köyüne gelmiştir. Aynı köyde İbrahim adında başka bir şahıs Polis İbrahim'in ağabeyinin eşi olan Fatma'ya tecavüz etmiştir. Bu iki İbrahim köprü üzerinde karşılaşmış ve sözlü tartışma başlamıştır. Polis İbrahim, Çarşı Karakolu'na telefon edip bulunduğu yerde bir şahsın ruhsatsız silah taşıdığını söylemiştir. Karakoldan gelen polis memuru şüphelinin üstünü aramış fakat silah bulamamıştır. Bunun üzerine iki İbrahim'i de karakola götürmüştür. Polis İbrahim duvardan aldığı lastik kamçı ile diğer İbrahim'i dövmüştür. Karakoldaki memurlar olaya müdahale edemeden öfkesi giderek artan Polis İbrahim tabancasıyla üç el ateş edip diğer İbrahim'i öldürmüştür.⁴² 17 Mayıs 1939 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin

³⁹ *Eskişehir Postası*, 30 Mart 1938, s. 1.

⁴⁰ *Son Posta*, 7 Ağustos 1938, s. 5.

⁴¹ *Tan*, 28 Şubat 1939, s. 8.

⁴² *Cumhuriyet*, 15 Mayıs 1939, s. 3; *Haber Gazetesi*, 15 Mayıs 1939, s. 4; *Son Posta*, 15 Mayıs 1939, s. 3.

haberine göre cinayeti işleyen Polis Memuru İbrahim tutuklanmış ve mahkemede sorulan sorulara cevap vermemiştir. Bir süre sonra ağlamaya başlayıp “Rabia, Rabia” diye bağırarak katil müşahede altına alınmış duruşma ertelenmiştir.⁴³ 20 Haziran 1939 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin haberine göre Polis İbrahim akli dengesini yitirdiği şüphesiyle İstanbul Adli Tıp'a gönderilmiştir.⁴⁴

Spor ve Şiddet

J. Dollard'ın huzursuzluk kuramından daha önce bahsetmiştik. Bu kuram çerçevesinde huzursuzluk ana kaynağına yöneltilmediği durumda alternatif bir konuya yöneltilir. Spordaki rekabet içeren unsurlar da düşünüldüğünde hayattaki huzursuzlukların müsabakalardaki baskı altında ortaya çıkması muhtemeldir.⁴⁵ Bu rekabet zaman zaman ortamın gerilmesine ve şiddete başvurulmasına neden olur. 21 Kasım 1929 tarihli Sakarya Gazetesi'nin haberine göre Tayyare İdman Yurdu ile Ocak İdman Yurdu arasında yapılan hazırlık maçının ilk dakikalarında Mehmet Ali isimli futbolcu bağırarak yere düşmüştür. İki arkadaşı arasında kalan Mehmet Ali'nin ayağına hem basılmış hem tekme atılmıştır. Tekme nedeniyle ayağındaki kemik ikiye bölünmüştür. Sahada bulunan sıhhiye arabası ile hastaneye kaldırılan Mehmet Ali'nin tedavisinin bir aydan uzun süreceği belirtilmiştir. Sporcu gençler bu olay sonucunda derin üzüntüye kapılmıştır. Hastanede kendisini takımındaki herkes ziyaret etmiştir. Olayın boyutları hakkında derin bir bilgi verilmesi de polisin durum hakkında araştırma yaptığı anlaşılmaktadır. Yazının devamında sporun neden bu kadar şiddet içerdiği eleştirilmiştir. Sporun bir boğa güreşi gibi algılandığından söz edilmiş, bu olaydan önce küçük Ahmet'in belinin çıktığı ve genel olarak futbol maçlarında husumetin arttığı aktarılmıştır. Bu konu çözülmezse sporun faydalı taraflarının bir önemi kalmayacağından söz edilmiştir.⁴⁶ 30 Nisan 1937 Haber Gazetesi'nde bir futbol organizasyonunda meydana gelen olaylar anlatılmıştır. Konya'da Çocuk Esirgeme Kurumu yararına düzenlenen futbol müsabakalarına Eskişehir İdman Yurdu takımı da davet edilmiştir. Eskişehir İdman Yurdu ilk karşılaşmasını Konya İdman Yurdu ile yapmıştır. Eskişehir ilk yarıyı 3-0 önde bitirmiştir. İkinci yarıda durum 3-1 olduğu vakit hakemin penaltı kararını Eskişehirli oyuncular kabul etmemiştir. Hakem itiraz eden futbolculardan birini oyundan çıkarmak istemiştir. Tartışmalar son bulmayınca başka bir hakemle oyuna devam edilmiştir. İki gün sonra Konya Gençlerbirliği ile Eskişehir İdman Yurdu maçında da benzer olaylar yaşanmıştır. Konya Gençlerbirliği duran toptan attıkları gol ile 4-3 öne geçmiş bu durum oyunun sertleşmesine sebep

⁴³ *Cumhuriyet*, 17 Mayıs 1939, s. 3.

⁴⁴ *Cumhuriyet*, 20 Haziran 1939, s. 9.

⁴⁵ Michaud, 1991, s. 71.

⁴⁶ *Sakarya*, 21 Kasım 1929, s. 1.

olmuştur. Eskişehirli futbolculardan iki kişi seyircilere karşı uygun olmayan işaretler sergilediği gerekçesiyle cürmü meşhut mahkemesine gönderilmiş bu yüzden maç yarıda kesilmiştir. Mahkemede futbolculardan birinin suçu sabit olmadığına karar verilmiş ve beraat etmiştir. Diğerinin ise Eskişehir'e telgraf çekilerek suç durumu öğrenilmiştir. Daha önce suçu bulunmadığı öğrenilince bu seferlik bir yaptırım uygulanmamıştır.⁴⁷ İyi bir amaç için yapılan bu organizasyonda fanatikliğin ve rekabetin yol açtığı olumsuz olaylar yaşanmıştır. Bu olay insanların gerçekleşecek etkinliğin emelinden çok çabuk sapabildiklerinin bir göstergesi olmuştur.

Maddiyat ve Şiddet

Şiddetin başvurulduğu bir başka neden de maddiyat olmuştur. İnsanların bu tarz suçlara bulaşması fakirlik, işsizlik, gelir dağılımındaki eşitsizlikler gibi nedenlerden kaynaklanabilir. Düşük gelire sahip kişilerin suça meyil etme oranı daha fazladır. Göze alabildikleri riskler gelir düzeyi yüksek olan insanlara göre çoktur.⁴⁸ Maddiyat dolaylı olarak insanların hayatlarını idame ettirmesi için gerekli bir kavramdır. Daha önce bahsedilen davranışçı kuram çerçevesinden bakılacak olursa insanların hayatta kalmak için gerek duyduğu olanaklardan yoksun bırakılması şiddete başvurmasına neden olmuştur. 29 Nisan 1932 tarihli Son Posta Gazetesi'nin haberine göre bir katil ölüm cezasına çarptırılmıştır. Olay 11 Haziran 1930 tarihinde Eskişehir'de yaşanmıştır. Mihaliççik'in Tuğan köyünden Usturumcalı Malik ve Mihaliççik'in Dinek köyünden yaşlıca biri olan Ali isimli kişiyle birlikte Eskişehir'e iş bulmak amacıyla gelmiştir. Yolda Tavşanlı'ya uğrayan ikili demiryollarında yolunda çalışan Ali'nin oğlu ile buluşmuştur. Oğlu Ali'ye 536 lira vermiştir. İkili Eskişehir'e vardıktan sonra istasyon yakınlarında Vahit Bey'in boş apartmanının yanındaki arsada yatmışlardır. Ali uyuduğu zaman Malik kalkarak yastık olarak kullandığı 15 kiloluk taşı almış yaşlı adamın başına vurmuştur. Malik, Ali'nin paralarını alıp köyüne dönmüştür. Ali konuşamayacak bir durumda hastaneye kaldırılmış ve iki gün sonra vefat etmiştir. Yetkililerin yaptığı soruşturma sırasında Ali'nin oğlu babasının yanında Malik adlı birinin bulunduğunu söylemiştir. Tutuklanan Malik'in üstünde 56 lira bulunmuştur. Suçunu itiraf eden şahsın cezası idam olmuştur. Katil asılırken "Kaderim böyle imiş!" demiştir.⁴⁹ 5 Eylül 1934 tarihli Son Posta Gazetesi'nin haberine göre Alpu bölgesinde Buğday satıp köyüne geri dönmekte olan Hamamköylü Mustafa Efendi'nin yolunu Kıpti Mustafa isimli bir şahıs ve üç arkadaşı kesmiştir. Şahıslar Mustafa Efendi'nin bir hayvanını öldürüp bir hayvanını da yaraladıktan sonra 16 lirasını alıp kaçmıştır. Daha sonra

⁴⁷ *Haber Gazetesi*, 30 Nisan 1937, s. 7.

⁴⁸ Erkan Aktaş- M. Emir Nalçacı, "Suç ve Ekonomi", *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 14, 2022, s. 327-328.

⁴⁹ *Son Posta*, 29 Nisan 1932, s. 1-8.

Jandarma şahısları yakalamış ve adliyeye teslim etmiştir.⁵⁰ 27 Ağustos 1936 tarihli Son Posta Gazetesi'nin ve 31 Ağustos 1936 tarihli Halkın Sesi Gazetesi'nin haberlerine göre Samit isimli bir köftecinin on bir tane beşi bir yerde altını bulunmaktadır. Samit bu para ile bir iş tutmak istemiştir. Evde Hanife isimli eşiyle gece uyurken içeri pencereden iki adam girmiştir. Korkuyla uyanan çift ne olduğunu anlamadan saldırıya uğramıştır. Adamlardan biri Samit'e bıçak saplamış diğeri de kadını dövmeğe başlamıştır. Hanife, bir ara suçluların elinden kurtulup komşularından yardım istemiştir. Haneye tecavüz eden iki şahıs kaçmıştır. Yaralanan Köfteci Samit kaldırıldığı hastanede vefat etmiştir. Yetkililer tarafından suçluları yakalamak için soruşturma başlatılmıştır.⁵¹ 28 Mart 1937 tarihli Güzel Eskişehir Gazetesi'nin haberine göre 15 Ocak 1937 Cuma günü Mandıra (Abbashalimpaşa) Köyü'nden Süleyman oğlu Ahmet ile oğlu Süleyman at arabasıyla Çifteler pazarına arpa satmak ve hayvanlarını nallatmak için yola çıkmıştır. Aynı köyden Salih oğlu Hasan yayan bir şekilde Çifteler pazarına doğru yürümüştür. Aralarında daha önce bir tarla mevzusu yüzünden husumet olan şahıslar yolda karşılaşınca birbirlerine hakaret etmişlerdir. Hasan hayvanların dizginlerine yapışınca Süleyman arabadan inip kafasına yumruk ve kasığına tekme atmıştır. Hasan bıçağıyla saldırmak istese de aldığı darbeler sonucu olay yerinde yaşamını yitirmiştir. Eminekin Köprüsü'nden cesedi ve eşyalarını suya atan Süleyman ve babası Ahmet bölgeden uzaklaşmıştır. Günlerce su içinde kalan ceset şişmiştir. Yetkililer olayı araştırmaya başlayınca önceden kavgalı olduklarını öğrendiği Süleyman ve babası Ahmet'i sorguya almıştır. Suçlarını itiraf eden ikili tutuklanmıştır. Gazete dava sürecinin devam ettiğini belirtmiştir.⁵² Dava yaklaşık bir buçuk yıl sonra sonuçlanmıştır. Davadaki kararı, 8 Ağustos 1938 tarihli Son Posta Gazetesi'ndeki haber aktarmıştır. Habere göre Mandıra köyünde işlenen cinayetin katili olan Ahmet, Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 18 yıl hapse mahkûm edilmiştir.⁵³ 6 Mayıs 1939 tarihli Yeni Gazete'nin haberine göre Tokat köyünde Musa ile Mehmet Taşçı isimli iki kişi bir tarla meselesi yüzünden kavga etmiştir. Mehmet Taşçı Musa'yı sopa ile kolundan yaralamıştır. Mehmet Taşçı hakkında takibat başlatılmış Musa ise hastaneye kaldırılmıştır.⁵⁴

Sağlık Çalışanları ve Şiddet

Bu konuda bulunabilen tek haber tedavi görmeyi reddeden bir kişinin doktoruna uyguladığı şiddet olmuştur. Haberin kısa olması çok detay

⁵⁰ *Son Posta*, 5 Eylül 1934, s. 4.

⁵¹ *Son Posta*, 27 Ağustos 1936, s. 5; *Halkın Sesi*, 31 Ağustos, 1936, s. 4; Maktulün ismi bir gazetede İbrahim olarak verilmiştir bk. *Açık Söz*, 28 Ağustos 1936, s. 6.

⁵² *Güzel Eskişehir*, 28 Mart 1937, s. 1.

⁵³ *Son Posta*, 8 Ağustos 1938, s. 5.

⁵⁴ *Yeni Gazete*, 6 Mayıs 1939, s. 1.

içermemesi sebebiyle bir neden sonuç ilişkisi kurmak zordur. Buna rağmen konu dâhilinde en yakın çıkarım insanın hasta olduğu durumlarda metanetini uzun süre koruyamadığı olabilir. 19 Temmuz 1931 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin haberine göre Eskişehir'de Demiryolu İdaresi doktoru olan Pertev Bey bir işçi tarafından bıçaklanmıştır. Sara hastası olan kazancı amelesi iş yapamayacak durumda olduğu için müşahede altında tutulurken tedavi süreci başlamıştır. Tedavi altındaki epilepsi hastası işçi, kendisinin iyi olduğunu söyleyerek çalışmaya geri dönmek istemiştir. Pertev Bey buna müsaade etmeyince işçi, bir bıçakla doktoru başı ve karnından 7 defa yaralamıştır. Doktor Pertev Bey ağır yaralandığı için vefat etmiştir.⁵⁵

Önyargı ve Şiddet

İnsanlar bir durumu gözlemlerken gerekli bilgi sahibi olmadıkları zaman yanlış sonuçlara varabilirler. Önyargı olarak tanımlayabileceğimiz bu düşünce şekli bazı olaylarda şiddete başvurulmasının sebebidir. 9 Ekim 1936 Son Posta Gazetesi'nin haberine göre Eskişehir Türkmendağı ormanında yanlış bir fikir nedeniyle kötü bir olay yaşanmıştır. Şehre 12 saat mesafe uzaklıkta olan Türkmen ormanı Koyuncanlı oğlu diye bilinen bir kişinin işlettiği bölgedir. Ormanın sahibinin damadı olan Bekir, şehirden 10 arabalık bir gruba odun kesmesi için izin vermiştir. Ellerinde izin kâğıdıyla ormana varan bu insanlar üç korucudan odun kesilecek yerin gösterilmesini istemiştir. Ormanın baltalık bölgesine gelen bu grup vaktin hayli geç olduğuna kanaat getirip işe yarın başlamaya karar vermiştir. Yanlarında bir korucunun da kaldığı grup ateş yakıp yemek yedikten sonra yatmıştır. Gecenin ilerleyen saatlerinde çan sesine uyanan korucu etrafta hayvan sürüsünün olduğunu anlamış bir koyunu çalığa bağlayıp düdüğü çalmıştır. Grup düdüğü sesine uyanıp ateşi tekrar canlandırmaya başlamıştır. Bu sırada uzaktan olayları izleyen çoban sürüsünün eşkıya tarafından basıldığını düşünerek Kütahya sınırları içerisinde bulunan Güllüdere köyüne doğru kaçmıştır. Çoban köydekileri uyandırıp olanları anlatınca köylüler silahlanarak olay yerine doğru yola çıkmıştır. 30-40 kişi civarında yola çıkan köylüler korucuların kaldığı kulübeye varıp iki korucudan da eşkiyalara karşı yardımını istemiştir. Sabaha doğru odun kesmeye hazırlanan grup baltalarını denemeye, hayvanlarını sıkılamaya başlamıştır. Köylüler ise ormanda eşkıya aramaya devam ederken nedeni bilinmemekle beraber yanlarındaki korucuya sinirlenmiş onun silahını alıp bayıltana kadar dövmüştür. Grupla karşılaşan köylüler eşkiyaları yakaladıklarını düşünerek saldırmışlardır. Durumu izah edemeden köylülerin sopa, balta ve silahlarının dipçiklerine maruz kalan grup kanlı bir mücadeleye girmek durumunda kalmışlardır. Eskişehir'in İsmetpaşa Mahallesi'nden

⁵⁵ Cumhuriyet, 19 Temmuz 1931, s. 2.

Karadurak oğlu Süleyman köylülerden uzaklaşmak istemiştir. Bunu fark eden köylüler eşkıya kaçıyor sanarak Süleyman'ı ateş ederek öldürmüştür. Süleyman'ın yeğeni bu olay karşısında feryat etmiş ve köylüler durumun düşündükleri gibi olmadığını anlatmıştır. Grubun eşkıya olmadığını anlayan köylüler evlerine geri dönmüştür. Jandarmaya haber verilmiş ve olaya dâhil olan köy halkı tutuklanarak haklarında takibat başlatılmıştır.⁵⁶

Sebebi Bilinmeyen Şiddet

Gazeteler her olayın aydınlatılmış halini sunamadıkları zaman ulaşabildikleri bilgi dâhilinde haber yapmışlardır. 28 Şubat 1931 tarihli Milliyet Gazetesi'nin ve aynı tarihli Vakit Gazetesi'nin haberlerine göre Eskişehir Adliyesi bulunan bir kesik başı İstanbul Adli Tıp'a göndermiştir. Başın vücuttan kusursuz bir şekilde kesildiğine dikkat çekilmiştir. Olayın intihar mı yoksa cinayet mi olduğu anlaşılamamıştır. Kesik baş kavanoz içinde muhafaza edilmiştir. Gönderildiği yerde gerekli incelemelerin yapılacağı belirtilmiştir.⁵⁷ Gazetelerde bazı olayların nedenleri hakkında bilgi verilmediği zamanlar da olmuştur. 12 Haziran 1932 tarihli Son Posta Gazetesi'nin, 13 Haziran 1932 tarihli Akşam Gazetesi'nin ve 13 Haziran 1932 tarihli Milliyet Gazetesi'nin haberlerine göre Muttalip Caddesi'nde yolcu konağının karşısındaki sokakta bir kimsenin ağır yaralı olarak yerde yattığı görülmüştür. Hastaneye kaldırılan şahsın Abdullah oğlu Necip olduğu anlaşılmıştır. Şahıs ifade veremeden vefat etmiştir. Zabitanın başlattığı soruşturma neticesinde Işıklar Mahallesi'nden Kerim oğlu İsmail'in katil olduğu anlaşılmıştır. Elinde bıçakla Mamure mezarlığında yakalanan şahıs tutuklanmış, kendisinin katil olduğunu itiraf etmiştir.⁵⁸ 30 Ağustos 1932 tarihli Akşam Gazetesi'nin haberine göre Mahmudiye'nin Atik Mahallesi'nde yaşayan Çerkez Üzeyir, Sarısu'da hayvanları suyun yanına getirmiştir. Kendi mahallesinden Çerkez Harun ile burada kavga etmeye başlamışlardır. Harun sopa ile Üzeyir'in başına vurmuş darbe sonucu olay yerinde yaşamını yitirmiştir. Harun tutuklanmıştır.⁵⁹ 9 Nisan 1933 tarihli Son Posta Gazetesi'nin haberine göre Alpu köyü civarında tren yolunda elleri bağlı şekilde bir ceset bulunmuştur. Gazete soruşturmanın devam ettiğini belirtmiştir.⁶⁰ Faili meçhul olsa da ortada bir cinayet vakası var demek yanlış olmaz. Bu gibi konularda detay bulunmasa da şiddete başvurulmuştur. 11 Eylül 1933 tarihli Son Posta Gazetesi'nin haberine göre Çifteler bölgesi İhsaniye Köyü yakınlarında 17-18 yaşlarında bir kızın cesedi bulunmuştur. Kimliği belirlenen maktulün Kadıkuyusu Köyü'nden Kadir'in kızı

⁵⁶ *Son Posta*, 9 Ekim 1936, s. 1-8.

⁵⁷ *Milliyet*, 28 Şubat 1931, s. 2; *Vakit*, 28 Şubat 1931, s. 5.

⁵⁸ *Son Posta*, 12 Haziran 1932, s. 3; *Akşam*, 13 Haziran 1932, s. 5; *Milliyet*, 13 Haziran 1932, s. 3.

⁵⁹ *Akşam*, 30 Ağustos 1932, s. 9.

⁶⁰ *Son Posta*, 9 Nisan 1933, s. 1.

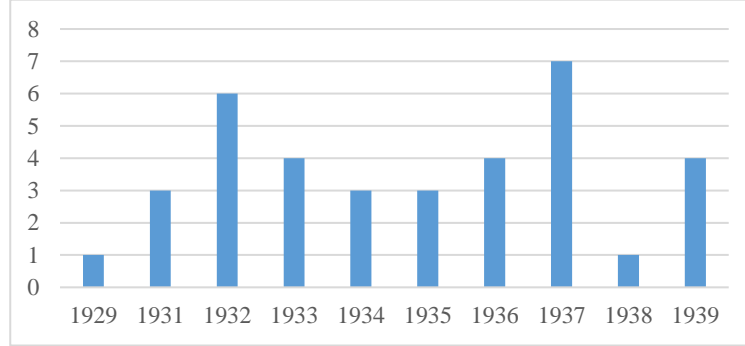
Havva olduğu anlaşılmıştır. Savcı Atilla Rüştü Bey soruşturma başlatmıştır. Köy halkı bu kötü haberden etkilenmiştir.⁶¹ 29 Kasım 1935 tarihli Akşam Gazetesi'nin haberine göre Eskişehir Bankası'nda muhasebecilik yapan, Sakarya Gazetesi'nin yazı heyetinde bulunan ve Eskişehir Halkevi temsil kolu başkanı olan Ziya Bural silahla vurularak öldürülmüştür. Ziya Bural, Şölen Lokantası'nda otururken Aliş isimli bir şahıs tarafından tabanca ile vurulmuştur. Karnına isabet eden kurşun sebebiyle ameliyata alınan Ziya Bural kurtarılamamıştır. Olay yerinden geçen inzibatlar Aliş'i yakalamış ve polise teslim etmişlerdir.⁶²

İstatistiksel Açıdan Şiddet

Gazetelerde bulunan şiddet olayları istatistiksel açıdan da önemlidir. Bu verileri farklı parametreler ile değerlendirmek konunun başka bir boyutuna da ışık tutacaktır.

Yazılı basına yansıyan şiddet olaylarının yıllara göre dağılımına bakıldığında 1932 ve 1937 yıllarında tavan yaptığı görülmektedir. Elbette bu manzarada çok fazla dinamiğin etkili olduğu açıktır. Aynı şekilde 1929 ve 1938 yıllarında şiddet olaylarında düşüş yaşanmış olduğu göze çarpmaktadır.

Öte yandan şiddet olaylarının çeşitliliğine bakıldığında girift bir tablo ile karşılaşılacaktır. Buna rağmen olayların etmenleri esas alınarak şiddetin çeşitleri Tablo 2'deki gibi tasnif edilebilir.

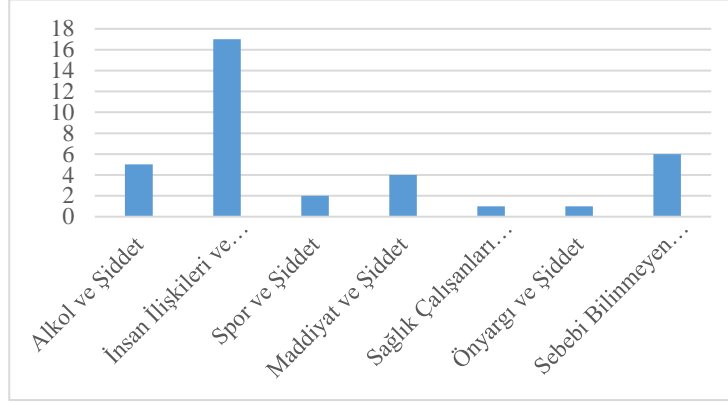

Tablo 1: Yıllara göre şiddet olaylarının sıklığı

Şehir merkezinde ve kırsal kesimde ele alınan süreçte gerçekleşmiş olan ve yazılı basına yansıyan şiddet olaylarında en yüksek seviyenin insanlar arası ilişkilerdeki anlaşmazlık veya düşmanlıktan kaynaklanan şiddet türünde olduğu görülmektedir.

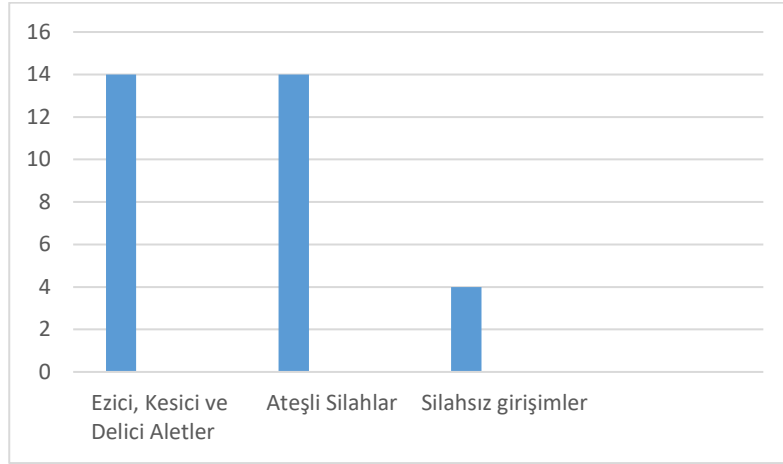
⁶¹ *Son Posta*, 11 Eylül 1933, s. 4.

⁶² *Akşam*, 29 Kasım 1935, s. 5.

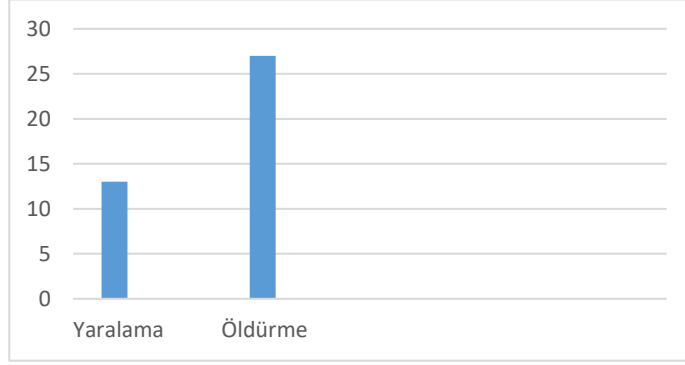
Tablo 2: Şiddet olaylarının çeşitliliği

Şiddet uygulanırken kullanılan araçlar suçluların ne tarz bir güce hâkim olduklarını bize göstermektedir. Bazı olaylarda birden fazla suç aletinin kullanıldığı görülmüştür. Olayların gidişatına göre şiddeti daha hızlı yöneltecek olan silahlara gereksinim duyulduğu anlaşılmaktadır. Bu durumu daha iyi anlamak açısından Tablo 3 faydalı olacaktır.

Tablo 3: Şiddet olaylarında suç aletleri

Şiddet olaylarının nasıl sonuçlanacağı kişilerin öfkelenmelerinde ve kontrollerini kaybettikleri takdirde duracakları yeri bilmeleriyle alakalıdır. Tablo 4'deki veriler ölümlerle sonuçlanan olayların yaralamalara göre iki katından bir fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 4: Şiddet olaylarında verilen zarar

Sonuç

1900'lü yılların başında küçük bir yerleşim yeri olan Eskişehir, yıllar içinde aldığı göçler ve stratejik konumundan kaynaklı sanayileşmeye bağlı olarak adından söz edilen modern bir şehir olmuştur. Göçmenlerin yerleşik halkla ve hatta eski göçmenlerin yeni gelenlerle anlaşamamasından doğan sorunların yanı sıra fabrikaların artmasına bağlı olarak şehre yönelen iş gücü akını, toplumsal yapının şekillenmesinde etkili olmuştur. Şiddetin ortaya çıktığı durumların sıklığı ve çeşitliliği, şehrin toplumsal yapısındaki değişimi ve iktisadi gelişimi ile paralellik göstermektedir. Kafkaslar, Kırım ve Rumeli'den gelen göçmenler şehrin yaşam tarzını renklendirmiştir. Toplum yapısındaki bu değişim ile dönüşüm olumlu ve olumsuz sonuçlara yol açmıştır. Eskişehir'e kültürel ve ekonomik alanlarda büyük katkılar sunan bu göçler, yapısal değişim ve dönüşümün etkisiyle birtakım tepkilerden doğan şiddet olaylarını tetiklemiştir. Öte yandan kurulan fabrikalar, açılan yeni iş kolları şehirdeki iş gücünü gereksiniminin yine göçlere, bu defa kırsal kesimden ve diğer şehirlerden Eskişehir'e nüfus akınına yol açmıştır. Yeni açılan fabrikalar ve iş kolları birçok aile için geçim kapısı olmuştur. Şehrin hizmet ve ulaşım bakımından gelişmesi bu değişim ve dönüşümün bir sonucudur. Faaliyete geçen yeni fabrikalarla birlikte şehirdeki işçi sayısı arttırmış, evvelce kurulan göçmen mahallelerinin yanı sıra işçi ailelerinin yaşadığı mahalleler şekillenmiştir. Eskişehir odağında yazılı basına yansıyan haberlerde şiddete başvuran veya maruz kalan kişilerin işçiler olduğunu görülmektedir. Bu durum toplumsal yapının içinde işçilerin arttığını göstermektedir. Eskişehir'de göç ve sanayileşme olguları toplumsal yapının en önemli dinamiğini oluşturmuştur. Şiddetin birçok farklı nedeni vardır. Eskişehir'deki şiddet olaylarının başat nedeni insan ilişkilerindeki anlaşmazlıklardır. Şiddet olaylarındaki sıklık dağılımlarında artışların yorumlanmasında çok fazla dinamizmin etkili olması sağlıklı bir değerlendirme

yapmayı engellemektedir. Bununla birlikte şiddet olaylarının yaşandığı yerlerin, şiddet sıklığı ile şiddet olaylarındaki çeşitliliğin ortaya konulması oldukça değerlidir. Ortaya çıkan asayişe ilişkin tabloların ileride yapılacak disiplinler arası çalışmalara veri sağlamada kaynaklık yapabilecek nitelikte olması önemlidir. Bu bağlamda yaklaşık on yıllık bir süreçte Eskişehir'in şehir merkezinde ve kırsalında meydana gelmiş ve yazılı basında yer almış olaylar öyküleriyle gözler önüne serilmiş, bu olaylar üzerine kısa bir değerlendirme yapılmıştır. Şiddet olaylarına bakıldığında insana ve topluma ilişkin genel bir manzara ile karşılaşılmaktadır. Bu manzara insanların zafiyetleri, toplumsal yapıdaki değişim ve dönüşümün asayişe yansımaları hakkında daha sonra derinleştirilip genişletilebilecek fikirler sunmaktadır.

Kaynakça

- T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30.18.1.1/30.51.12, Tarih: 12.08.1928.
- BCA, 30.18.1.2/19.22.8, Tarih: 01.04.1931.
- BCA, 30.18.1.2/21.50.8, Tarih: 09.07.1931.
- BCA, 30.18.1.2/39.67.11, Tarih: 18.09.1933.
- BCA, 30.10.0.0/153.80.12, Tarih: 24.12.1936.
- BCA, 30.18.1.2/74.32.4, Tarih: 20.04.1937.
- BCA, 30.18.1.2/77.69.3, Tarih: 28.07.1937.
- “Eskişehir” (1982). *Yurt Ansiklopedisi*, C. 4, Anadolu Yay., İstanbul.
- Albek, S. (1991). *Dorylaion'dan Eskişehir'e*, Anadolu Üniversitesi Yay., Eskişehir.
- Çakar-Kılıç, Ö. (2023). “Orta Porsuk Havzası'nda İlk Tunç Çağı: Sulak Peyzajların Demircihöyük Yerleşimine Olası Etkileri Üzerine Çok Yönlü Bir Değerlendirme”, *OLBA*, Cilt XXXI, s. 1-36.
- Doğan, C. (2022). “*Kanını İçeceğim*” *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bireysel Şiddetin ve İstemli Öldürmenin Tarihçesi (1858-1938)*, Kitabevi Yay., İstanbul.
- Dolu, O. (2009). “Bir Fırsat Olarak Suç: Suçun Durumsal Belirleyicileri, Suç Fırsatları ve Rutin Faaliyetler Teorisi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, C 11, S. 2, s.1-30.
- İçli, T. (1994). “Aile İçi Şiddet: Ankara-İstanbul ve İzmir Örneği”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C 11, S. 1-2, s. 7-20.
- İnalcık, H. (2007). “Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg”, *Belleten*, Cilt 71, Sayı: 261, S. 479-536.
- İnan, A. (Yay. Haz.) (1996). *Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları*, 2 bs., TTK, Ankara.

- İpek, N. (1994), *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçeleri (1877-1890)*, TTK, Ankara 1994.
- Kal'a, A. (ty.) "Cumhuriyet Ekonomisinde İlk Dönem Gelişmeler (1923-1939)", *Yeni Türkiye*, C. 5, yy., s. 3305- 3311.
- Marttin, V. (2019). *Zilkade 1339*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Michaud, Y. (1991). *Şiddet*, İletişim Yay., İstanbul.
- Ortaylı, İ. (1981). *İkinci Abdülhamit Döneminde Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., Ankara.
- Sevinç, A. (2013). *Alkol Ve Madde Bağımlılıklarında Şiddet Sıklığı Ve Şiddet Özelliklerinin Kontrol Grubu İle Karşılaştırılması*, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- T.C. Genelkurmay Başkanlığı, (1974). *Türk İstiklâl Harbi II. Cilt Batı Cephesi 4. Kısım*, Genel Kurmay Basım Evi, Ankara.
- T.C. Genelkurmay Başkanlığı, (1999). *Türk İstiklâl Harbi II. Cilt Batı Cephesi 3. Kısım*, Genel Kurmay Basım Evi, Ankara.
- Tunçdilek, N. (1953). "Eskişehir Bölgesinde Yerleşme Tarihine Toplu Bir Bakış", *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. XV, İstanbul, s. 189- 208.
- Türk Dil Kurumu (1998). *Türkçe Sözlük*, C. 2, 8. bs., TTK, Ankara.
- Türkcan, A. (2017). "Tarih Öncesinden Friglere Kadar Eskişehir", *Eskişehir: Kökleri Derinde Yepyeni Bir Şehir*, Kırmızı Yay., İstanbul, s. 15- 17.
- Yazıcı, E. (ty.) "Türk Sosyo-Kültürel Yapısında Gözlenen Değişmeler: Karmaşık Bir Dönüşümün Hikayesi", *Yeni Türkiye*, C. 3, yy., s. 1833- 1847.
- Yücel, M. (2007). *Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi*, Türkiye Barolar Birliği Yay., Ankara.

Gazeteler

Açık Söz; Akşam; Cumhuriyet; Eskişehir Postası; Güzel Eskişehir; Haber; Halkın Sesi; Kurun; Milliyet; Sakarya; Son Posta; Tan; Vakit; Yarın; Yeni Gazete; Zaman.